

L'Oliver de les Casquetes

Dels llops sempre se n'ha parlat amb cert ambient de misteri, d'horror. Les contalles que s'han fet dels atacs dels llops a les seves desgraciades víctimes, han estat horripilants, terribles!

Durant les llargues vetllades d'hivern, al voltant de la llar de foc, sobretot en els pobles i llogarrets de muntanya, els àvis i els pares contaven a la quitxalla, entre altres anècdotes pròpies d'aquells temps, algunes malifetes dels llops, que eren sovint exagerades per la pròpia fantasia, que augmentava, com es natural, el dramatisme dels fets.

Ja no cal dir que els nostres majors ens relataren fets tan horrorosos i macabrics, que els més petits acabavem tan esporuguits, que quan anavem a dormir estaven tan fotsuts de por que veien llops per tot arreu...!

En Magí de la Valentina anava d'Arnes a «Queretes» amb una cistella de pastes, que solia ser l'obsequi que cada any feien a la seva padrina, uns dies després de les festes de Nadal.

En aquell temps hi havia molts llops; perquè els boscos eren molt abundants i espessos. Ja se sabia que durant els hiverns anaven molt famílics i era molt perillós que una persona sola anés pel món durant les nits.

L'oliver de les Casquetes
i en Magí de la Valentina,
que els llops el volien devorar
i les casquetes el van salvar.

I

Prepara bé la cistella,
¡Depressa, que estic fent tard!
Aniré per la drecera
i arribaré aviat,
que farà la nit molt freda
i el vel està ennuvolat!

* * *

Va sortir pels Corralets,
va creuar la carretera;
la costa del Safareig
la va baixar molt de pressa.

Va trobar l'abeurador
i va fer un salt a la sèquia
i una bona relliscada,
i després del «Caldero»
va passar per la «palanca».

Després d'una costereta,
va arribar dalt a la plana
i va seguir per la senda
de les planes d'en «Tafalla»,
que avui és l'amo i cultiva
Benito de la Ricarda
ajudat de la família.

Prop dels Barrancs Calderers
va trobar-se amb un d'Arnes
que baixava de «Queretes»
de comprar-se unes avarques,
de pells de cabra, molt fortes
i, segons ell, molt barates...

Quan era al cim de la costa,
s'estava ponent el sol
entre nuvolets de foc
allà a la Misericòrdia,
i sentia un llarg udol,
en la quietut d'aquella hora
¡quan estrobava tan sol!

Baixava mig deprimit
cap al fons d'aquells barrancs.
S'anava tancant la nit
i estava entre dos foscants...!

Li flaquejaven les cames...
Era un trist pressentiment!
Allà baix, entre unes rames
que les removia el vent,
va veure uns ulls que brillaven
i sentia com uns roncs...!
¡Eren llops que es barallaven
entre clapes i coscolls!

La nit era tenebrosa,
i estava plorant ací...
Era molt densa la fosca,
i ell baixava costa avall
caminant a les palpentes:
«aquí m'alço i allà caic...!

I no veient les passerres,
que eren al pas del barranc...
va treure's les espardenyes;
i, quan s'estava calçant,
va veure dos bultos negres...!
¡S'estaven aproximant!

Se sentia defallir!
¡Ja no s'aguantava dret!
Ara sentia un brogit
i udols al mas e Punchet...

Hauria cridat «auxili».
¡Estava tan solitari!
Si hagués fet un bon crit,
pot ser l'haurien sentit
des del mas del «Secretari»...!

Però la veu li fallava
¡i estava tan esglaïat!
que pels bancals de Tafalla
corria desesperat,
sentint que a poca distància
el tenien mig voltat...!

Que portava la cistella

Els pastors d'alta muntanya sabien que els llops eren molt perillosos, que atacaven els seus ramats i, en més d'una ocasió, es veien obligats a salvar-se de les seves escomeses, enfilant-se a algun arbre; perquè els llops s'agrupaven en manades i es cridaven amb udols feréstecs, i si no podien menjar-se algun cap de bestiar, atacaven el propi pastor, perquè tenien fam.

En el drama del immortal, Angel Guimerà, «Terra Baixa», que es va representar amb un gran èxit, els espectadors vam veure com en Manelic, quan va matar Sebastià, criava triomfant:

¡«He mort el llops»! ¡«He mort el llops»!

Aquesta escena ens diu que el pastor Manelic, allà dalt a l'alta muntanya estava acostumat a lluitar contra els llops, perquè sovint l'atacaven. Es clar que en l'escena a la qual ens referim, en Manelic va matar el llop del seu amor!

La narració ritmada que segueix, la dedico amb tots els honors ALS MEUS AMICS DE CAL SANTO: MARTI BOLDÓ I LA SEVA ESPOSA TRESA FERRÉ I LA SEVA GERMANA, ANTONIA.

Hè procurat, expressar-me amb el llenguatge propi d'Arnes, amb el fi que sigui més entenedor i fent honor, per sobre de tot, al nostre estimat català, que el portem en la nostra pròpia existència! encara que de vegades no ens en adonem...!

ni se n'havia adonat...
i va saltar a l'aigüera,
dintre de la propietat
dels meus amics de cal Santo
que hi tenen una heretat.

Volia posar-se a «salvo»
i s'arrapava al «grenxé»
al peu d'una soca grossa,
la soca d'un oliver
que ha passat a la història
contada de boca, en boca
tal com us la contaré:

Portava penjada al braç
la cistella de les pastes.
Anava tot enfangat
i les mans li relliscaven.

Ja perdia l'esperança;
i, fen forces de flaqueja,
escarrassant-se a una branca,
es va agafar molt de pressa
a un cim a poca alçada,

En mig d'aquella foscor
veia uns bultos que es movien,
com anaven i venien...
i ell tremolava de por!
tenint-los tan a la vora;
amb la trista sansació
que, si pujaven la soca,
no tenia salvació!

Ell estava eixarrancat
a uns quatre metres de terra,
en un cim prim i llarg,
i amb la cistella penjada
al burxanc sec d'una rama,
que no l'havien podat.

* * *

¡Oh, Santa benignitat!
Que Déu infongui energia
als qui amb molta voluntat
lluiten per la pròpia vida
contra tota malvesitat!

Gloriosa Santa Pelàgia
i Maria Magdalena
i el Sant Angel de la Guarda,
que li lumina la tenebra!

Que Déu estreny i no ofega;
i quan ja la mort rondava
al final de la tragèdia,
tan tràgica com macabra,
la Divina Providència
va il·luminar l'interior
de la víctima propícia
i li va infondre valor,
valor, seny i picardia,
i molta imaginació...

I en Magí on és el Magí
acovardit fa un moment,
Que en Magí s'ha convertit
en home fort i valent!

Ell sap que esta en perill greu,
però no perd l'esperança
i dona gràcies a Déu
i li demana clemència.

Que en Magí ja no pot més;
en Magí s'estava acabant!
En Magí ja no veu res...
que ha girat els ulls en blanc,
i el pobre està exhaurit
encarcat al cim!
esperant la seva fi:
La seva mort es fatal!

¡I els veia horroritzat
que, arrossegant-se per terra,
el seguien amb el flat,
amb la boca entreoberta
preparats per a l'atac!
I com un raig d'esperança,
recobra la voluntat!
I el perill ja no l'espanta,
que té molta agilitat...!

Mira i remira i observa:
¡Valga'm Déu Nostre Senyor!
S'adona que la cistella
és la seva salvació...
Els envia una casqueta
i contempla tremolant
que els monstres sota el cim!
S'alcen drets i s'abraonen
amb forts cruixits de queixals

Una a una els les tirava
i els anava entretenint.
Si alguna estava trencada
també els tirava els bocins...

Cada pasta que els tirava
la disputaven cruels.
La llei del més fort regnava
entre els monstres famolencs

La nit era llarga i trista
¡No acabava de pensar...!
S'hi van tirar tots amb fúria
i un d'ells se la va emportar
arrossegant-la per terra,
perseguir per la llopada
que el volien atacar!

Veí el últim que fugia
amb la cua entre les potes.
Debia ser massa vell
i li fallaven les forces...

perque anava de gairell
i li penjava una orella,
que la tenia esquinçada
per algun mos per sorpresa
durant alguna baralla.
Si es va fotre una casqueta
ben cara que la pagava!

Al cap de molt poca estona
sentia grinyols llunyans;
que encara estaven en lluita
allà als fons de la boscúria
prop dels seus amagatalls
perseguint-se en la fugida...

...

Estava apuntant el dia.
Passaven uns tords xisclant;
responien a la crida
que els feia el del «reclam»
allà dalt a la «barraca»
que parava, com cada any,
amb uns pins, una «forcatxa»
i un bon feix de rama verda,
espessa i ben col·locada,
com a bon amagatall...

Sentia un ruc que bramava
i algú proferint blasfèmies;
que l'amo sempre s'enfada
quan el burro fa burrades...

En Magí tot ho escoltava:
les veus se sentien clares,
i sentia una converça
que, per l'accent, eren d'Arnes,
perquè en aquella contrada
hi solien tenir terres...

Tot reneixia a la vida,
l'ambient continuava igual
com qualsevol altre dia:
No es notava res estrany...
Les campanes de «Queretes»
tan bon dia com per igual,
se sentien quan tocaven
en la quietud matinal.

Només en Magí, ¡pobrer!
sospirava emocionat:
¡Valentina i el fill!
que sols haurien quedat,
si hagués tingut la desgràcia
que els llops tingut la desgràcia
que els llops l'haguessin matat!
I l'infeliç tremolava
de fred i mig desmaià!

...

Va agafar-se a una rama
i va baixar del cim,
quan tenia els peus a terra,
per tot mltava amb recel
i la por l'aclaporava!

Reprenia, doncs, la marxa
suspensa durant la nit;
caminava i vigilava
recelós i esporuguit...

Caminava molt de pressa,
i tant avia avançat,
que ja arribava a l'extensa
BASSA DE PERE BERNAT,
quan més anava més plena
que era l'hivern ben entrat.

Havia pujat la costa
i estava un xic sofocat.

Qra ja veia la porta
de la tia, emocionat...!

Li grunyuen els budells:
¡Tenia necessitat...
però ja no hi era a temps...
¡Se li havia escapat...!

Qun el veí que arribava,
tan groc, brut i espellifat,
li preguntava, alarmada:
¡«Maginet! ¿Que t'ha passat?»

La seva tia Magina
vivía a l'entrant del poble,
i era la seva padrina;
tan amiga dels seus pares,
que, des que es va quedar vídua,
ells li llauraven les terres,
i en Magí ja la volia
com a una segona mare.

—«Tia, no tinc la cistella!
que els llops l'hauran destrossat.
No m'ha quedat cap casqueta,
que els llops se les han menjat».
Ai, estimada padrina:
¡Les casquetes m'han salvat!»!

Voldria dormir una mica,
que em sento molt fatigat.
He perdut una espardenya;
no se pas on s'ha quedat...

Padrina, tinc diarrea,
necessito l'«excusat»,
que voldria fer una feina;
Ai! que ja se m'ha escapat...!

...

Un vehí que els escoltava
va sortir com disparat,
per dir-los a la família
que en Magí estava malalt
a casa la seva tia.

¡Oh insondable destí!
Quins mistèris té la vida:
molt prop de «mitat» camí,
per la senda que seguia,
va veure uns quans flocs de pel,
una espardenya partida
i un petit rastre de sany
que, seguint-lo conduïa
d'avall d'un oliver gran,
dels més grans de la partida;
i es veien tot de potades
de ferotges animals
per sota de les sorrames
marcades hores abans...

I estava ben convençut,
que era el lloc de la tragèdia
que en Magí havia viscut
durant una nit eterna.

I ara un fet li confirmava
el que estava suposant:
un tros de brusa estripada,
bruta de fang i enganxada,
precisament al cim
on tota la nit passada
la va passar tremolant!

...

Quan entrava al poble d'Arnes
va trobar-se amb una dona,
tan arnerola i amable
que acompanyant-lo a la porta
de casa Valentina;
que era la fidel esposa
d'en Magí, pel qual venia,
va esperar que el visitant
expliqués el que sabia
sobre l'estat del malalt.

I quan havia acabat
d'explicar, amb certa angúnia,
tot el que havia passat
segons la seva notícia,
es va trobar tot voltat
d'homes, dones i quitxalla
que escoltaven consternats
la llarga i trista contalla.

La notícia s'escampava
amb moltes contradiccions.
Tothom del poble en parlava
amb diverses opinions:
Uns deien que en Magí estava
molt grei i ferit pels llops;
que el Fil de la Coneguda
va baixar precipitat,
perquè la tia Magina
li havia recomanat
de dir la Valentina
que no tingués maldecap
que en Magí només tenia
el ventre molt delicat...
i estava a la portadora
que li feia d'excusat,
perquè no es podia moure
en constant necessitat!
I que pot estar tranquil·la
que el metge li a receptat
xarop anticagarrina,
repòs i tranquil·litat...

Que no li doni cap purga,
que ja està prou ben purgat...!
prim i llis com una anguila
pansit i molt desmenjat...
i amb xarop i portadora
quedarà molt ben curat.

La gent, agrupats en colles,
anaven de bon matí
a saber notícies noves
sobre l'infeliç Magí.

Homes, canaleta i dones
sortien precipitats
armats amb bastons i vares
i escopetes renunciades
dels nostres avantpassats...

I el noi de la Patrocínia,
que era molt curt de gambals,
portava una carrabina
i un trabuc tots rovellats;
i tots els xiquets del poble
el seguien admirats!

Corrent a camps i travessos
anaven ben decidits
a veure, pel ells mateixos,
tot el que els havien dit

i estaven horroritzats
preveient raste de potes
tendre de la nit abans,
i per terra flocs de pel,
trossos de roba estripats
que penjaven del cimbal,
i molta sang pels voltants!

Van sortir tres caçadors
pel portal de Miquelet;
de pressa, fent salts i bots
carrer avall dels Corralets,
ple de clots i pedregós
com ni hi haurà cap més...

Anaven ben preparats,
cada u amb el seu gos,
amb cartuxts ben carregats
amb balins i perdigons;
i sobretot, confiats,
perquè eren bons tiradors,
al vol, corrent o parats
amb armes de dos canons.

Era un dia molt seré
tan ras i tanta calma,
que qualsevol sorollet
es percebia a distància;
però no tenien sort.
¡Era mal dia de caça!

I quan es creien fer «porra»,
com la cosa més normal,
van veure que una rabosa
jugava amb un rabosot
en plena lluna de mel...

II

Molt prop de «mitat» camí
entre Arnes i «Queretes»,
tots ells es van reunir
a un oliver que en van dir
L'OLIVER DE LES CASQUETES;
d'ençà que el pobre Magí
hi va passar tantes penes
que s'hi pensava morir!

Deu de Desembre de 1974
F. SAMPER

NOTES BIOGRÀFIQUES de Francesc Samper i LLombart

Francesc Samper i Llombart nasqué a Arnes l'any 1898, a la llar d'una família pagesa i de classe humil, cosa no gens favorable —i menys en aquell temps— per a fer-li possible una notable cultura literària que va arribar a aconseguir.

El desenvolupament de la seva vocació s'inicià l'any 1928 al Prat de Llobregat, lloc on hagué d'anar-se'n a cercar treball. Allí començà la carrera de Mestre d'Escola i Professor de Català; exercí de mestre fins a l'any 1928, quan fundà l'Acadèmia Pràctica del Prat, on ensenyava a llegir i escriure a les classes més humils, (obers, pagesos, minyones, etc.).

Durant aquests anys estudià medicina i això influí a guanyar per oposició, l'any 1936 un lloc de treball a l'Escola Vila-Joana, (escola de deficients mentals depenent de la Generalitat de Catalunya).

Durant la dècada dels anys quaranta col·labora amb altres companys en l'escriptura i edició de llibres en català, de difícil publicació en aquells temps.

De la gran quantitat de poesies i relats en vers que va escriure durant la seva vida, cap ho ha estat publicat llevat del que ell es dedicà a repartir entre els companys, amics i familiars; per tant, són desconegudes pel lector en general.

JOSEP CAMPANALS I FOZ